

Pregled rada Evropskog suda za ljudska prava u 2022. godini

► Pripremila: Catharina Harby, AIRE Centar

Uvod

U ovom dijelu razmatraju se aktivnosti Evropskog suda za ljudska prava (u daljem tekstu: ESLJP ili Sud) u 2022. godini i istražuje kako one utječu na tumačenje i primjenu prava utvrđenih Evropskom konvencijom o ljudskim pravima (u daljem tekstu: EKLJP ili Konvencija).

Ovaj dio sastoji se od dva dijela. U prvom dijelu će se detaljnije sagledati statistički pregled aplikacija podnesenih Sudu i odluka koje je donio Sud u toku 2022. godine, te trendovi koje otkrivaju ti podaci. U drugom dijelu će se istražiti statistički podaci kroz prizmu usmjerenu na ovo područje pri čemu će se identificirati vrste pitanja koja su se pojavljivala u tom području u toku 2022. godine.

1. Sud u toku 2022. godine

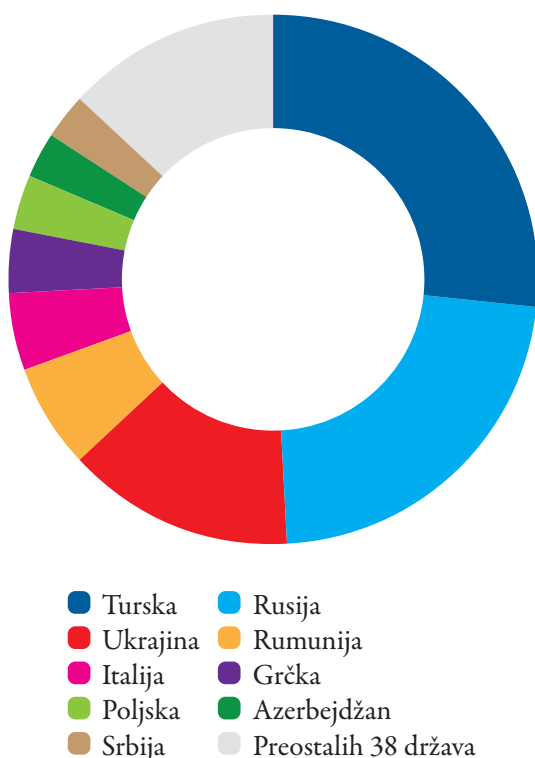
Evropski sud za ljudska prava, čije je sjedište u Strazburu (Francuska), presuđuje o aplikacijama koje se odnose na potencijalne povrede prava sadržanih u Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima. ESLJP je ratificiralo 46 država članica Vijeća Evrope, što znači da je Sud ključna institucija koja osigurava fundamentalna prava 700 miliona građana Evrope.^[1]

Svake godine Sud primi hiljade aplikacija kojima se bavi jedno od četiri sudska odjeljenja: pojedinačni sudija, Odbor, Vijeće ili Veliko sudsko vijeće. Pojedinačni sudija razmatra samo očigledno neprihvatljive aplikacije. Odbor, sastavljen od trojice sudija, može odlučivati o prihvatljivosti i meritumu aplikacije u vezi s pitanjima koja su obuhvaćena dobro utvrđenom sudskom praksom Suda. Vijeće, sastavljeno od sedam sudija, većinom glasova može odlučivati o prihvatljivosti i meritumu predmeta koji mu je dodijeljen. U izuzetnim okolnostima Veliko vijeće, sastavljeno od 17 sudija, može razmatrati predmete koje mu uputi Vijeće, ili na traženje stranaka nakon donošenja odluke Vijeća.

U 2022. godini Sud je zabilježio da je ukupno povećanje broja aplikacija dodijeljenih nekom od sudskih odjeljenja iznosilo 3% u odnosu na 2021. godinu. Broj aplikacija koje su upućene Vijeću/Velikom vijeću ili Odboru povećao se za 15%, odnosno 6% respektivno. To je smanjenje broja aplikacija koje su dodijeljene pojedinačnom sudiji od 38% nakon neuobičajeno velikog broja takvih predmeta u 2021. godini. Znači, 31. decembra 2022. godine bilo je ukupno 74.650 neriješenih aplikacija podnesenih Sudu. To predstavlja povećanje od 6% u odnosu na 2021. godinu i u skladu je sa postepenim godišnjim povećanjem koje se bilježi od 2017. godine.

[1] Svi statistički podaci i informacije preuzeti su iz Godišnjeg izvještaja ESLJP (ECtHR Annual Report 2022).

Tekući predmeti po zemljama

Od tih 74.650 aplikacija većina se odnosi na tri države: Tursku, Rusiju i Ukrajinu, koje imaju najviše aktuelnih aplikacija kao u 2021. godini.^[2] Turska je imala najviše neriješenih aplikacija: 20.100 (26,9%), što je značajno povećanje sa 15.250 u 2021. godini. Broj neriješenih aplikacija koje se odnose na Rusiju smanjio se za samo 250 na 16.750 (22,4%), a broj neriješenih predmeta koji se odnose na Ukrajinu također se blago smanjio na 10.400 (13,4%). Udio svih ostalih jurisdikcija manji je od 7%, dok je Srbija država u regionu koja ima najveći broj: 2,6%.

U 2022. godini Sud je donio presude povodom 4.168 aplikacija, što je povećanje od 33% u odnosu na 2021. godinu. To je posljedica činjenice da je značajan broj aplikacija spojen, što znači da su stvarno donesene 1.163 presude, iako to i dalje predstavlja povećanje od 5% u odnosu

na 2021. godinu. Godine 2021. je donesen i najveći broj presuda u posljednjih 10 godina.

Sud je, također, donio veći broj odluka o privremenim mjerama, povećanje je bilo 61%, sa 1.925 na 3.106 privremenih mjera. Aplikacija za donošenje privremene mjere odobrena je u 1.094 slučaja od kojih se 68% odnosilo na pitanja imigracije u Belgiji. Aplikacija za donošenje privremene mjere je odbijena u 686 predmeta.

Većina aplikacija podnesenih Sudu (35.402 od 39.570) riješena je donošenjem odluke kao što je proglašenje neprihvatljivom ili brisanje. To je povećanje od 7% u odnosu na isti broj aplikacija podnesenih u 2021. godini. O većini tih aplikacija (30.585) odlučivalo se u odjeljenju pojedinačnog sudije, što je 9% više nego u 2021. godini.

Sud je nastavio da provodi prioritarnu politiku i u 2022. godini. Cilj te politike je prioritarno dodjeljivanje vremena i resursa za rješavanje najvažnijih i hitnih predmeta. Uprkos tome što je Sud primio veliki broj prioritarnih aplikacija podnesenih protiv Grčke, Belgije, Rusije i Rumunije, broj prioritarnih aplikacija na kraju godine iznosio je 23.850, što je smanjenje od 0,6% u odnosu na početak godine. Za to smanjenje treba zahvaliti većoj produktivnosti Suda u ovom domenu pošto se bavio sa 4.152 prioritarnih aplikacija u 2022. godini u poređenju sa 3.373 u 2021. godini.

Mreža viših sudova (SCN) nastavila je da se povećava u 2022. godini. SCN je organizacija viših sudova u državama ugovornicama koja je osnovana 2015. godine kako bi se olakšali dijalog i saradnja između sudova u njihovom provođenju Konvencije. Nakon pristupanja Ustavnom suda Litvanije, Zajedničkog suda pravde Arube, Curaçao, Sint Martena i Bonairea, Sint Eustatiusa i Sabe, te Apelacionog suda Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine, SCN

[2] Treba imati na umu da od 16. marta 2022. godine Ruska Federacija više nije dio Vijeća Evrope, a da je 16. septembra 2022. prestala biti visoka ugovorna strana Konvencije (EKLJP).

obuhvata ukupno 103 suda-člana iz 44 države. U 2022. godini SCN je, također, prihvatio Sud pravde Evropske unije kao člana posmatrača.

Ključna karakteristika dijaloga između Suda i viših domaćih sudova je njegov mehanizam da daje savjetodavno mišljenje predviđen Protokolom broj 16 uz EKLJP. Iako je stupio na snagu 1. augusta 2018. godine, Sud je donio odluku u samo dvije takve aplikacije prije 2022. godine. Međutim, 2022. godine su usvojena tri savjetodavna mišljenja koja se odnose na Litvaniju, Ermeniju i Francusku. Ona su se odnosila na pitanja poput opoziva, mučenja i zakona o lovu, dok je četvrtu aplikaciju Vrhovni sud Finske prihvatio u novembru u vezi s pravima biološke majke u postupku usvajanja djeteta. Síofra O’Leary, koja je 1. novembra 2022. godine preuzela dužnost predsjednice Suda, iznijela je mišljenje da je to „ohrabrujući znak za postupak davanja savjetodavnog mišljenja“.

Sud je dalje širio svoje znanje o implementaciji Konvencije putem svoje Platforme za razmjenu znanja. Uvedena interno 2018. godine, ta platforma je olakšavala pristup sudskoj praksi Suda. Ona pruža ažurnu i kontekstualiziranu analizu svih ključnih koncepata Konvencije bilo prema temi ili prema članu Konvencije, čime se osiguravaju „koherentnost i kvalitet“ buduće sudske prakse. Nakon uspješnog proširenja Platforme na SCN 2019. godine, javna verzija te platforme za razmjenu znanja postala je dostupna 18. oktobra 2022. godine.^[3]

Kad je riječ o proceduralnim pitanjima, 2022. godine Sud je uveo četiri glavne novine u vezi sa:

- i. rokom za podnošenje aplikacija,
- ii. prenošenjem nadležnosti na Veliko vijeće,
- iii. prestankom članstva Rusije i
- iv. web-stranicom pravila 39. Evropske konvencije.

U nastavku će biti istražena svaka od ovih novina po redu.

Prvog februara 2022. članom 4. Protokola broj 15 uz EKLJP, koji je stupio na snagu 1. augusta 2021. godine, rok za podnošenje aplikacija Suda skraćen je sa šest na četiri mjeseca. Slični rokovi uvedeni u državama članicama i razvoj bržih metoda komunikacije bili su primarni motivi da se uvede ova promjena. Rok za podnošenje nije retroaktivan i stoga se primjenjuje samo na aplikacije u kojima je konačna odluka domaćih sudova donesena od 1. februara 2022. godine pa dalje.

Stranke su prije mogle da ulože prigovor na to da neko vijeće ustupi predmet Velikom vijeću. Međutim, član 30. EKLJP je izmijenjen tako da stranke to više ne mogu činiti. Svrha te promjene poklapa se sa izmjenom pravila 72. Pravila Suda kojom će vijeće biti obavezno da ustupi predmet Velikom vijeću kada se predvidi odstupanje od ustaljene sudske prakse. Konkretno, ta izmjena je trebalo da omogući da odustajanje od nadležnosti bude lakše, mada je to manje bitno u odnosu na opći cilj da se osigura dosljednost sudske prakse kojom Veliko vijeće utvrđuje sve značajne izmjene.

Kao što je navedeno, u skladu sa plenarnom rezolucijom Suda od 22. marta 2022. godine, 16. septembra 2022. godine Ruska Federacija je prestala da bude visoka ugovorna strana EKLJP. Stoga je i kancelarija sudije koja se odnosi na Rusku Federaciju prestala da postoji. Sud je zadržao nadležnost da se bavi aplikacijama podnesenim protiv Rusije u vezi sa kršenjima koja su se desila prije 16. septembra 2022. godine.

Od 3. oktobra 2022. godine podnosioci aplikacija mogu koristiti „sajt u vezi sa pravilom 39. EKLJP“ Suda za podnošenje aplikacija za donošenje privremene mjere prema pravilu 39. Pravila Suda. Smatralo se da se teškoće koje su

[3] Platformu za razmjenu znanja Evropskog suda za ljudska prava (European Court of Human Rights Knowledge Sharing Platform, ECHR-KS), možete vidjeti [ovdje](#).

podnosioci imali prilikom podnošenja aplikacija prethodnim metodama, kao što je faks, mogu otkloniti upotrebom modernijih sredstava. Osim toga, nova stranica će pomoći da se podnesu hitne aplikacije. Iako i faks i pošta ostaju načini podnošenja aplikacija koji važe, cilj nove stranice je da olakša proces podnošenja aplikacija i da ih Sud obrađuje.

U nastavku će biti navedeni neki ključni predmeti u kojima je Sud tokom 2022. godine primijenio neke nove i inovativne pristupe pravima obuhvaćenim Konvencijom.^[4]

Član 2, pravo na život: U predmetu *Safi i drugi protiv Grčke* Sud je prvi put primijenio pozitivnu obavezu da se preduzmu preventivne mjere za zaštitu migranata tokom operacije spašavanja na moru utvrđenu presudom u predmetu *Osman*^[5]. Sud je zaključio da propuštanje i kašnjenje državnih vlasti u spašavanju migranata iz čamca koji tone predstavljaju kršenje člana 2.^[6] U drugom predmetu Sud je razmatrao da li je eutanazija pacijenta koji boluje od dugotrajne depresije, u skladu s državnim pravom, usklađena s Konvencijom i pritom nije utvrdio da postoji kršenje.^[7]

Član 3, zabrana mučenja i nečovječnog i ponižavajućeg postupanja: 2022. godine Veliko vijeće je razmatralo dva ključna predmeta u vezi sa ekstradicijom. U predmetu *Sanchez-Sanchez protiv Ujedinjenog Kraljevstva* Sud je smatrao da bi bilo pretjerano primijeniti domaće procesne garancije protiv doživotnog zatvora u kontekstu ekstradicije, čime se ta odluka razlikuje od odluke

u predmetu *Vinter i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva*. U predmetu *Khasanov i Rakhmanov protiv Rusije*^[8] Sud je razmatrao izručenje podnosilaca aplikacija koji su, navodno, bili izloženi maltretiranju zbog pripadanja ranjivoj etničkoj grupi. Sud je razjasnio metodologiju koja će se primjenjivati u predmetima koje pokrenu ranjive grupe, ali u ovom slučaju nije utvrdio kršenje. Također, Sud je razjasnio pozitivne obaveze država članica prema migrantima koji tvrde da su maloljetni. Sud je smatrao da smještanje maloljetnog migranta u prihvatni centar za odrasle četiri mjeseca nakon što nije pravilno utvrdio njegovu starost predstavlja kršenje člana 3.^[9]

Član 6, pravo na pravično suđenje: Veliko vijeće je razmatralo novo pitanje u vezi sa razrješenjem dužnosti sudije. Konkretno, da li se član 6. stav 1. primjenjuje kada zakonodavna reforma dovede do prijevremenog prestanka mandata sudije bez mogućnosti da se podnese sudska revizija? Sud je smatrao da bi to predstavljalo kršenje, posebno uzimajući u obzir potrebu da se pravosuđe zaštiti od miješanja izvršne i zakonodavne vlasti.^[10] Sud je pojasnio prirodu i obim privilegije protiv samooptuživanja u predmetu *De Legé protiv Holandije*, smatrajući da dobijanje informacija o bankovnom računu putem sudskog naloga i korištenje tih informacija za određivanje novčane kazne nisu kršenje člana 6.^[11]

Član 8, pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života: U predmetu *Beeler protiv Švajcarske* Veliko vijeće je razjasnilo relevantne kriterije koji će se koristiti pri utvrđivanju da li je član 8. (u kombinaciji sa članom 14) uključen

[4] Daljnje informacije mogu se naći i u Godišnjem izvještaju ESLJP za 2022. (ECtHR's Annual Report 2022).

[5] *Osman v. the United Kingdom*, presuda od 28. oktobra 1998, broj 23452/94.

[6] *Safi and Others v. Greece*, presuda od 7. jula 2022, broj 5418/15.

[7] *Mortier v. Belgium*, presuda od 4. oktobra 2022, broj 78017/17.

[8] *Sanchez-Sanchez v. the United Kingdom* [GC], presuda od 3. novembra 2022, broj 22854/20 i *Vinter and Others v. the United Kingdom* [GC], presuda od 9. jula 2013, br. 66069/09, 130/10 i 3896/10. *Khasanov and Rakhmanov v. Russia* [GC], presuda od 29. aprila 2022, br. 28492/15 i 49975/15.

[9] *Darboe and Camara v. Italy*, presuda od 21. jula 2022, broj 5797/17.

[10] *Grzęda v. Poland* [GC], presuda od 15. marta 2022, broj 43572/18.

[11] *De Legé v. the Netherlands*, presuda od 4. oktobra 2022, broj 58342/15.

u sferu socijalnih beneficija. Sud je naveo da činjenica da bi finansijske beneficije generalno utjecale na vođenje porodičnog života nije bila dovoljna da se stave pod član 8. Slijedeći kriterije u predmetu *Konstantin Markin protiv Rusije*,^[12] Sud je objasnio da beneficija mora „nužno utjecati na način na koji je organiziran porodični život“.^[13] U drugom slučaju koji se odnosi na interakciju između čl. 8. i 14. Sud je prvi put smatrao da se pritužba osobe s invaliditetom u vezi sa pristupom javnim zgradama ubraja u „privatni život” prema članu 8.^[14]

Član 10, pravo na slobodu izražavanja: U slučaju *NIT S.R.L. protiv Republike Moldavije* Veliko vijeće je prvi put razmatralo ograničenja nametnuta televizijskom emiteru čiji je cilj omogućavanje raznolikosti u izražavanju političkog mišljenja. Konkretno, Sud je smatrao da oduzimanje dozvole za emitiranje navedenom kanalu nakon nekoliko ozbiljnih povreda zakonskih zahtjeva o političkoj neutralnosti nije predstavljalo kršenje člana 10. To predstavlja napredak u sudskoj praksi Suda na planu pluralizma u medijima.^[15]

2. Uobičajena kršenja EKLJP na Zapadnom Balkanu

Od ukupno 74.650 aplikacija koje se nalaze pred Sudom 3.486 (4,7%) je bilo podneseno protiv država Zapadnog Balkana. To predstavlja smanjenje u odnosu na broj iz 2021. godine od 3.803 aktuelne aplikacije. Od toga je 386 protiv Albanije, 184 protiv BiH, 475 protiv Hrvatske, 101 protiv Crne Gore, 399 protiv Sjeverne Makedonije i 1.941 protiv Srbije.

Od početka članstva država Zapadnog Balkana do kraja 2022. godine Sud je donio ukupno 94 presude koje su se odnosile na Albaniju, 115 na BiH, 506 na Hrvatsku, 71 na Crnu Goru, 191 na Sjevernu Makedoniju i 244 na Srbiju.^[16]

Glavna pitanja postavljena u slučajevima protiv država Zapadnog Balkana 2022. godine mogu se ukratko sažeti.

Član 3, zabrana mučenja i nečovječnog i ponižavajućeg postupanja: Sud je utvrdio povredu člana 3. u dva predmeta protiv Hrvatske. U predmetu *J.I. protiv Hrvatske* Sud je smatrao da je propust policije da istraži navod ranjive žrtve silovanja da je to predstavljalo ozbiljnu prijetnju za njen život bilo kršenje člana 3. U predmetu *Perkov protiv Hrvatske*^[17] Sud je smatrao da postupanje zatvorskih stražara prema zatvoreniku nije predstavljalo maltretiranje prema članu 3, ali da je nerješavanje zatvorenikove pritužbe zbog nedostatka dokaza predstavljalo proceduralnu povredu člana 3.^[18]

Član 5, pravo na slobodu i sigurnost: U predmetu *Miklić protiv Hrvatske* Sud je utvrdio da je produženje pritvora podnosiocu aplikacije na osnovu njegovog psihičkog stanja bez ispunjenja zahtjeva koje nameće domaći zakon da se navede objektivno i skorašnje medicinsko mišljenje bilo kršenje člana 5. stav 1.^[19] Sud je, također, razmatrao dva predmeta protiv Srbije u kojima su se podnosioci aplikacija Kovač i Novaković žalili da im nije dato pravo da odgovore na odluku o produženju istražnog pritvora. Primjenjujući principe navedene u predmetu *Stevan Petrović protiv Srbije*,^[20] Sud

[12] *Konstantin Markin v. Russia* [GC], presuda od 22. marta 2012, broj 30078/06.

[13] *Beeler v. Switzerland* [GC], presuda od 11. oktobra 2022, broj 78630/12.

[14] *Arnar Helgi Lárusson v. Iceland*, presuda od 31. maja 2022, broj 23077/19.

[15] *NIT S.R.L. v. the Republic of Moldova* [GC], presuda od 5. aprila 2022, broj 28470/12.

[16] European Court of Human Rights, Statistics, Violations by Article and by State 1959-2022 (vidjeti [ovdje](#)).

[17] *J.I. v. Croatia*, presuda od 8. septembra 2022, broj 35898/16.

[18] *Perkov v. Croatia*, presuda od 20. septembra 2022, broj 33754/16.

[19] *Miklić v. Croatia*, presuda od 7. aprila 2022, broj 41023/19.

[20] *Stevan Petrović v. Serbia*, presuda od 20. aprila 2021, br. 6097/16 i 28999/19.

je zaključio da je držanje Kovača i Novakovića u pritvoru skoro pet mjeseci tokom sudske istrage bez njihovog saslušanja u vezi s tim pritvorom predstavljalo kršenje člana 5. stav 4.^[21]

Član 6, pravo na pravično suđenje: Sud je razmatrao pitanja kao što su imenovanje sudije prema propisanom domaćem postupku u takozvanom procesu provjere u Albaniji^[22], oduzimanje prava na žalbu zbog nepredvidivog uvođenja novog roka,^[23] te odbijanje da se dosude troškovi nakon uspješnog tužbenog zahtjeva pred Ustavnim sudom u Hrvatskoj.^[24]

Član 8, pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života: Sud je ispitao primjenjivost člana 8. u pogledu otpuštanja tužioca i doživotne zabrane da se ponovno vrati u pravosudni sistem nakon procesa provjere. Sud je smatrao da svaka izrečena kazna mora biti proporcionalna legitimnim ciljevima procesa provjere, odnosno osiguravanju integriteta u profesiji. Konkretno, tako stroga kazna (otpuštanje i doživotna zabrana) morala je da se zasniva na konkretnim okolnostima slučaja, a propuštanje da se to učini predstavljalo bi nesrazmjerno miješanje u prava iz člana 8.^[25] Sud je, također, razmatrao primjenu člana 8. u pogledu pristupa roditelja svojoj djeci.^[26]

Član 10, pravo na slobodu izražavanja: U predmetu *Šeks protiv Hrvatske* Sud je ispitao da li je uskraćivanje pristupa povjerljivim predsjedničkim spisima u sklopu istraživanja

za knjigu o osnivanju Hrvatske utjecalo na prava zaštićena članom 10, te je smatrao da je miješanje u slobodu podnosioca aplikacije u vezi s pristupom informacijama bilo neophodno i proporcionalno na osnovu nacionalne sigurnosti, te da stoga nije bilo kršenja.^[27] Sud je, također, razmatrao da li je isplata odštete povodom tužbe za klevetu bila povreda člana 10. U predmetu *Mesić protiv Hrvatske* Sud nije utvrdio takvu povredu.^[28] Međutim, u predmetu *Kostova i Apostolov protiv Sjeverne Makedonije* Sud je utvrdio da je došlo do kršenja s obzirom na to da su pitanja o kojima je izvještavano bila od javnog interesa i da bi visoka odšteta mogla imati „efekt zastrašivanja“ novinara koji bi izvještavali o takvim pitanjima u budućnosti.^[29]

Član 11, pravo na slobodu udruživanja: Sud je smatrao da je krivična presuda izrečena podnosiocu aplikacije zbog odbijanja da primi nekoliko radnika u sindikat predstavljala povredu člana 11. s obzirom na to da je propušteno da se ispituju sve relevantne okolnosti i da ne postoji šteta po zaposlene.^[30]

Član 14, zabrana diskriminacije: Sud je smatrao da praksa da se odvajaju romska djeca od djece makedonskog porijekla u osnovnoj školi predstavlja kršenje člana 14. (zajedno sa članom 2. Protokola broj 1 – pravo na obrazovanje) čak i bez postojanja diskriminatorne namjere države.^[31]

[21] *Kovač v. Serbia*, presuda od 18. januara 2022, br. 6673/12, i *Novaković v. Serbia*, presuda od 1. februara 2022, broj 6682/12.

[22] *Besnik Cani v. Albania*, presuda od 4. oktobra 2022, broj 37474/20.

[23] *Čela v. Albania*, presuda od 29. novembra 2022, broj 73274/17.

[24] *Dragan Kovačević v. Croatia*, presuda od 12. maja 2022, broj 49281/15.

[25] *Sevdari v. Albania*, presuda od 13. decembra 2022, broj 40662/19 (kršenje), *Nikëhasani v. Albania*, presuda od 13. decembra 2022, broj 58997/18 (nema kršenja).

[26] *Z. v. Croatia*, presuda od 1. septembra 2022, broj 21347/21, i *Popadić v. Serbia*, presuda od 20. septembra 2022, broj 7833/12.

[27] *Šeks v. Croatia*, presuda od 3. februara 2022, broj 39325/20.

[28] *Mesić v. Croatia*, presuda od 5. maja 2022, broj 19362/18.

[29] *Kostova and Apostolov v. North Macedonia*, presuda od 5. aprila 2022, broj 38549/16.

[30] *Vlahov v. Croatia*, presuda od 5. maja 2022, broj 31163/13.

[31] *Elmazova and Others v. North Macedonia*, presuda od 13. decembra 2022, br. 11811/20 i 13550/20.